

Protocol Dyscalculie

Inhoud

Inleiding	2
Signaleren.....	3
Interventies	4
Handelingsgerichte interventies gericht op rekenuitval door de leerkracht.....	4
Handelingsgerichte interventies gericht op rekenuitval samen met de leerkracht.....	4
Interventies Bovenschools niveau	4
Wat is dyscalculie?.....	6
Kernproblemen bij dyscalculie.....	6
De dyscalculieverklaring.....	8

Inleiding

Dit protocol dient om vroegtijdig rekenproblemen te signaleren, analyseren en te remediëren. Dit protocol is bedoeld voor leerkrachten en ouders op obs Finlandia. Hierin wordt beknopt uitgelegd hoe gehandeld wordt bij rekenproblemen en wat het beleid is ten aanzien van leerlingen met dyscalculie.

Dit protocol is geschreven vanuit het ERWD (Ernstige Reken- en Wiskunde problemen en Dyscalculie van de NVORWO)-. In dit protocol wordt regelmatig verwezen naar het ERWD.

In het hoofdstuk signaleren is schematisch weergegeven wat de stappen op obs Finlandia zijn met betrekking tot rekenproblemen.

Signaleren

In de volgende tabel wordt aangegeven welke toetsmomenten er in de jaarplanning zijn opgenomen om rekenproblemen te signaleren.

Gr	Maand	Actie	Wie	Actie
2	Augustus	Opstellen ~~Didactisch~~ <u>Didactisch</u> werkplan	Alle lln.	Opstellen DWP
2	November	Rekenvoorwaarden groep 3 afnemen	Verlengde instructie groep	DWP evalueren
2	Februari	CITO RvK M2	Alle lln.	DWP evalueren
2	April	Rekenvoorwaarden groep 3 afnemen	Verlengde instructie groep	DWP evalueren
2	Juni	CITO RvK M2	Alle lln.	DWP evalueren
2	Juni	Rekenvoorwaarden groep 3 afnemen	Verlengde instructie groep en bij twijfel uitkomsten RVK E2	DWP evalueren
3	Augustus	Opstellen DWP	Alle lln.	Opstellen DWP
3	November	Tussenevaluatie op basis van methodetoetsen	Verlengde instructie groep	DWP evalueren
3	Februari	CITO M3	Alle lln.	DWP evalueren
3	April	Tussenevaluatie	Verlengde instructie groep	DWP evalueren
3	Juni	CITO E3	Alle lln.	DWP evalueren
4	November	Tussenevaluatie	Verlengde Instructie groep	DWP evalueren
4	Februari	CITO M4	Alle lln.	DWP evalueren
4	April	Tussenevaluatie	Verlengde Instructie groep	DWP evalueren
4	Juni	CITO E4	Alle lln.	DWP evalueren
5	November	Tussenevaluatie	Verlengde Instructie groep	DWP evalueren
5	Februari	CITO M5	Alle lln.	DWP evalueren
5	April	Tussenevaluatie	Verlengde Instructie groep	DWP evalueren
5	Juni	CITO E5	Alle lln.	DWP evalueren
6	November	Tussenevaluatie	Verlengde Instructie groep	DWP evalueren
6	Februari	CITO M6	Alle lln.	DWP evalueren
6	April	Tussenevaluatie	Verlengde Instructie groep	DWP evalueren
6	Juni	CITO E6	Alle lln.	DWP evalueren
7	November	Tussenevaluatie	Verlengde Instructie groep	DWP evalueren
7	Februari	CITO M7	Alle lln.	DWP evalueren

7	April	Tussenevaluatie	Verlengde Instructie groep	DWP evalueren
7	Juni	CITO E7	Alle lln.	DWP evalueren
8	November	Tussenevaluatie	Verlengde Instructie groep	DWP evalueren
8	Februari	CITO M8	Alle lln.	DWP evalueren
8	April	Tussenevaluatie	Verlengde Instructie groep	DWP evalueren

Interventies

Als de rekenontwikkeling van een kind niet verloopt volgens de verwachtingen of stagneert, worden verder diagnostische handelingen binnen de school verricht. Hier valt te denken aan meer specifieke toetsen, maar ook aan nauwgezette observaties als een kind rekenopdrachten uitvoert. Vervolgens worden gerichte interventies in de planning opgenomen.

Handelingsgerichte interventies gericht op rekenuitval door de leerkracht

(Referentie naar ERWD. De leerling bevindt zich in fase geel.)

Wanneer de rekenontwikkeling van een leerling stagneert of achterblijft bij de verwachtingen, is direct handelen noodzakelijk.

De volgende stappen worden ondernomen:

- Na ieder meetmoment analyseert de leerkracht de uitval van het kind en wordt er een interventie gepleegd binnen de groep op basis van het didactisch werkplan. Tijdens de tussenevaluatie wordt de voortgang geëvalueerd.
- Indien de interventies niet tot het verwachte resultaat leiden, of de leerkracht ziet aan de hand van zijn observaties en toetsen al op een eerder moment dat het resultaat van de interventie niet bevredigend is, volgt er een aanpassing in het handelen van de leerkracht. Deze aanpassing wordt beschreven in het didactische werkplan.
- De leerkracht bespreekt de leerling tijdens de leerlingbespreking.

Handelingsgerichte interventies gericht op rekenuitval samen met de leerkracht

(Referentie naar ERWD. De leerling bevindt zich in fase oranje.)

Wanneer de rekenontwikkeling van een leerling ondanks de interventies van de leerkracht stagneert of achterblijft bij de verwachtingen wordt een intern deskundige geconsulteerd: De rekenexpert of intern begeleider.

- De rekenexpert, intern begeleider of leerkracht (indien deze op spoor 3 zit) doet nader onderzoek naar de (totale) rekenwiskundige ontwikkeling van de leerling (wat kan hij al?) en de wijze waarop de leerling leert rekenen. Hij neemt waar of er mogelijk ook kindkenmerken een rol spelen.
- De leraar voert een diagnostisch gesprek met de leerling, analyseert samen met de interne rekenexpert het resultaat en stelt een individueel handelingsplan op.

Interventies Bovenschools niveau

(Referentie naar ERWD. De leerling bevindt zich in fase rood.)

De leerling heeft ernstige reken en wiskunde problemen. Het leerrendement is kleiner dan 70%, waarbij minimaal 3 interventies hebben plaatsgevonden.

In een Onderwijs Zorg Overleg worden samen met ouders en de school-contact-persoon van Passend Onderwijs Rotterdam onder leiding van de intern begeleider alle en nog te nemen interventies doorgenomen. Belangrijk hierbij is de vraag of er sprake is van didactische resistentie. Oftewel komen de rekenproblemen voort uit kind-kenmerken buiten werkhouding en gedrag om of zijn er nog aanpassingen in het handelen te doen waardoor er hogere leerrendementen kunnen worden gerealiseerd.

Mogelijk kan er verwezen worden naar externe diagnostiek. Deze diagnostiek heeft als opdracht te komen tot

- Een beeld van de specifieke onderwijsbehoeften van de leerling binnen de vier domeinen van rekenen-wiskunde.
- Een beschrijving van het perspectief op lange termijn (koersbepaling).
- Handelingsadviezen en concrete aanknopingspunten voor de begeleiding.

Blijkt echter dat de ernstige problemen hardnekkig blijven en dat de leerling aantoonbaar (methodegebonden toetsen en LOVS) niet of onvoldoende vooruit gaat, dan kan de externe onderzoeker een *dyscalculieverklaring* verlenen. Deze verklaring is geldig voor de hele verdere schoolcarrière van de leerling. Bij deze verklaring geeft de externe onderzoeker aan welke faciliteiten en begeleiding de leerling nodig heeft. Deze verklaring kan in principe alleen worden afgegeven voor leerlingen vanaf groep 6 en met voldoende intelligentie. Bij jonge kinderen wordt tot aan eind groep 5 alleen een ERWDindicatie afgegeven.

Bekostiging van deze diagnostiek loopt buiten school om.

Wat is dyscalculie?

De meningen zijn verdeeld over wat wordt verstaan onder dyscalculie. Er is geen eenduidige verklaring over de oorzaken van dyscalculie en over welke kind-kenmerken hierbij in het geding zijn. Hierdoor is het moeilijk onderscheid te maken tussen twee soorten problemen. Enerzijds zijn er ernstige rekenwiskunde-problemen die uitsluitend ontstaan door specifieke kind-kenmerken. Anderzijds zijn er problemen die ontstaan door onvoldoende of een gebrekkige afstemming van het onderwijs op specifieke onderwijsbehoeften van de leerling. Elk van beide vraagt om specifieke afstemming en deskundige begeleiding. Wij geven de volgende werkdefinitie van ERWD, waarbij wij benadrukken dat het gaat om de combinatie van de onderwijsbehoeften van de leerling (in relatie tot zijn ontwikkeling en zijn kind-kenmerken) met het onderwijsaanbod.

Ernstige rekenwiskunde-problemen ontstaan wanneer het gedurende langere tijd niet lukt om de juiste afstemming te realiseren van het onderwijsaanbod op de onderwijsbehoeften van de leerling. Wij spreken van dyscalculie als ernstige rekenwiskunde-problemen ontstaan ondanks tijdig ingrijpen, deskundige begeleiding en zorgvuldige pogingen tot afstemming. De problemen blijken hardnekkig te zijn. De rekenwiskundige ontwikkeling van de leerling wordt waarschijnlijk belemmerd door kind-factoren.

Kernproblemen bij dyscalculie

De twee kernproblemen die een rol spelen bij dyscalculie zijn:

1. Automatiseringsprobleem
2. Probleem met het auditief verwerken van spraakklanken (fonologische verwerking)

1. Automatiseringsproblemen

- Gebruikt simpele procedures (blijft bijvoorbeeld lang op de vingers tellen in plaats van te werken met clusters van getallen; 5, 10, 100, etc.)
- Maakt veel fouten in een stapsgewijze aanpak
- Heeft problemen met de volgorde van de te nemen stappen bij een bepaalde strategie
- Kan geen associaties maken met eerder opgedane kennis
- Heeft problemen met de plaats van getallen
- Maakt veelvuldig omkeringen van getallen

2. Overige mogelijke gevolgen van dyscalculie

- Trager tempo
- Een ongunstig aanpakgedrag: een passieve of impulsieve aanpak
- Een minder goed werkend kortetermijngeheugen
- Een minder efficiënt gestructureerd langetermijngeheugen
- Problemen met het vasthouden van de instructie
- Problemen om snel de essentie van een opdracht te doorzien
- Minder flexibiliteit in het overschakelen van het ene naar het andere niveau
- Moeite het eigen werk te controleren en te reflecteren op eigen werk
- Emotionele problemen, bijvoorbeeld faalangst

De dyscalculieverklaring

Wanneer een extern deskundige een dyscalculieverklaring afgeeft, verwacht school een kopie van deze verklaring. Deze verklaring komt in het leerling-dossier.

Wanneer school in bezit is van een dyscalculieverklaring komt de leerling in aanmerking voor dispenserende en compenserende maatregelen zoals omschreven in de dyscalculieverklaring.